

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан
економічного факультету
Віталій ДЯЧЕК
«27» травня 2025 року

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ
що включає Макроекономіку, Статистику,
Економічну статистику, Основи підприємництва та міжнародного бізнесу,
Систему національних рахунків

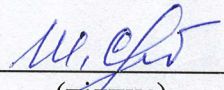
за спеціальністю 051 «Економіка»,
освітня програма «Економічна аналітика та статистика»
(для здобуття ступеня бакалавра)

Харків – 2025

Програму затверджено Вченою радою економічного факультету
протокол № 10 від “27” травня 2025 року

Програму схвалено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту
протокол від “07” травня 2025 року № 17

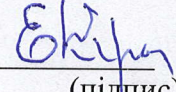
В.о. завідувача кафедри
статистики, обліку та аудиту

(підпис)

Тетяна СЛЮНІНА
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
(керівником проектної групи) «Економічна аналітика та статистика»

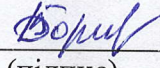
Гарант освітньо-професійної програми
(керівник проектної групи)
«Економічна аналітика та статистика»

(підпис)

Олена КУЩЕНКО
(ім'я та прізвище)

Програму схвалено науково-методичною комісією економічного
факультету
протокол від “14” травня 2025 року № 14

Голова науково-методичної комісії
економічного факультету

(підпис)

Дар'я ЗАГОРСЬКА
(ім'я та прізвище)

ПРОГРАМИ КУРСІВ

I. ПРОГРАМА КУРСУ «МАКРОЕКОНОМІКА»

Розділ 1. Суспільне відтворення. Валовий внутрішній продукт. Макроекономічна рівновага

Тема 1. Суспільне відтворення. Валовий внутрішній продукт

Суть і види економічного відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи. Просте і розширене відтворення. Звужене відтворення.

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ. Етапи розвитку СНР. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Модель міжгалузевого балансу В. Леонт'єва.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий випуск. Проміжне споживання. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, розподільчий, кінцевого використання. Визначення ВВП Інститутом статистики ООН. Характерні ознаки ВВП. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. Валовий національний дохід (ВНД). Співвідношення ВВП і ВНД.

Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Валові та чисті показники. Національний дохід. Особистий дохід. Дохід кінцевого використання.

Номинальний та реальний ВВП. Поточні та постійні ціни. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. Індeksi Ласпейреса, Пааше та Фішера. Фактичний та потенційний обсяг національного виробництва.

ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут.

Нові макроекономічні показники: індекс використання людського потенціалу, рівень економічної свободи, рівень глобалізації економіки.

Рух і розподіл ВВП. Функціональний розподіл доходу. Особистий розподіл доходу. Соціальна структура суспільства. Середній клас. Проблеми бідності і розшарування. Показники нерівномірності розподілу доходів у суспільстві: крива Лоренца, коефіцієнт Джині, децильний коефіцієнт та ін. Роль держави у перерозподілі доходів. Засоби зменшення нерівності у розподілі доходів.

Економічна ефективність і соціальна справедливість.

Тема 2. Макроекономічна нестабільність: кризи, інфляція та безробіття

Циклічність як загальна форма економічної динаміки. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Ділові (середні) цикли та їх фази.

Класифікація і періодичність криз. Теорії економічних криз. Великі цикли. Аграрні і структурні кризи. Особливості економічної кризи в Україні.

Зайнятість і безробіття. Повна зайнятість та виробничий потенціал і ефективність виробництва. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види безробіття. Закон Оукена та втрати економіки від безробіття.

Інфляція та її темпи. Види інфляції. Інфляція попиту та інфляція затрат. Дефляція та стагфляція.

Тема 3. Макроекономічна рівновага

Макроекономічний кругообіг в умовах ринкової економіки і державного регулювання. Аналіз потоків витрат, доходів та продуктів. Роль держави в макроекономічному кругообігу. Умови економічної рівноваги.

Сукупний попит. Фактори сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Крива сукупної пропозиції. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції. Модель «Сукупний попит - сукупна пропозиція» як модель економічної рівноваги.

Витратні моделі економічної рівноваги. Метод «витрати - випуск». Метод «вилучення - ін'єкції» та його графічне відображення. Мультиплікативний вплив сукупних витрат на валовий внутрішній продукт.

Рівноважний ВВП в умовах неповної та повної зайнятості.

Розділ 2. Ринок праці. Макроекономічне регулювання. Економічне зростання

Тема 4. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання

Зайнятість: суть і форми. Теорії зайнятості. Повна зайнятість, виробничий потенціал і ефективність виробництва. Структура сукупної робочої сили суспільства.

Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Неповна зайнятість і рівень безробіття. Причини неповної зайнятості. Види і форми безробіття.

Роль сукупного ринку праці у формуванні зайнятості та відтворенні робочої сили.

Проблеми повної зайнятості в умовах ринкової економіки. Державне регулювання зайнятості та його методи.

Фактори розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у відтворенні робочої сили. Закон зростання кваліфікації та професійної підготовки робочої сили.

Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.

Тема 5. Господарський механізм у системі макроекономічного регулювання

Суть господарського механізму і його основні елементи. Господарський механізм і економічні закони. Суб'єкти господарського механізму.

Держава як суб'єкт господарського механізму і макроекономічного регулювання. Межі ринкових відносин. Теорема А.Сміта і О.Коуза. Обмеження ринкового механізму та необхідність державного втручання в економіку. Основні економічні функції держави. Держава як виробник. Суспільні блага і послуги. Квзісуспільні блага. Суспільні виграти виробництва і витрати виробництва на рівні підприємства.

Класична теорія макроекономічного регулювання. Основні положення кейнсіанської теорії державного втручання в економіку.

Альтернативні теорії макроекономічного регулювання. Монетаристська теорія та її основні елементи. Теорія пропонування.

Тема 6. Фінансова система і фінансова політика. Механізм грошово-кредитної політики

Необхідність, сутність і функції фінансів. Державний бюджет. Податки: система і еволюція. Крива Лаффера.

Державні витрати і сукупний попит. Мультиплікатор державних витрат і податків. Фіскальна політика та бюджетний дефіцит. Стимулююча фіскальна політика як фактор бюджетного дефіциту. Способи збалансування державного бюджету. Державний борг: необхідність і проблеми його покриття.

Грошово-кредитне регулювання економіки. Основні інструменти грошового пропонування. Вплив грошово-кредитної політики на рівень національного виробництва.

Кредитна система та механізм її дії. Рівні кредитної системи. Центральні і комерційні банки.

Тема 7. Економічне зростання

Економічне зростання і економічний розвиток. Матеріальні фактори економічного зростання. Теорії економічного зростання.

Модель економічного зростання Харрода-Домара: фактори та умови.

Модель економічного зростання Солоу. Фактори економічного зростання в моделі Солоу в довгостроковому і короткостроковому періодах. Продуктивність праці як головна умова економічного зростання.

Глобальні проблеми зростання економіки України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузький коридор. Держави, суспільства і доля свободи. К. : Наш формат, 2022. 520 с.
2. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Переклад с англ. К. : Наш формат, 2022. 440 с.
3. Івашина О.Ф., Олексієнко Р.Ю., Івашина С.Ю. Макроекономіка: навчальний посібник для самостійної роботи і контролю знань. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. 100 с.

4. Левітт С.Д., Дабнер С. Дж. Суперфрікономіка. Пер. с англ. К.: Наш формат, 2018. 256 с.
5. Оверченко В.І., Мажак З.М., Софій М.І. Мікроекономіка: Навч. посібник/ за наук. ред. О.Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2015. 348 с.
6. McConnell Campbell R., Brue Stanley L., Flynn Sean M. Macroeconomics: Principles, Problems, And Policies. New York: McGrawHill Education, 2018. 553 p.

II. ПРОГРАМА КУРСУ «СТАТИСТИКА»

Розділ 1. Теоретичні засади статистичного дослідження, статистичні показники, аналіз рядів розподілу

Тема 1. Предмет і методологія статистичної науки

Визначення “статистики” як науки. Історія статистики. Вивчення статистикою масових суспільних явищ. Взаємозв’язок статистики з науками, що визначають якісну сутність категорій. Предмет дослідження статистики. Статистична методологія як сукупність загальних правил (принципів) і спеціальних прийомів і методів статистичного дослідження. Теоретична база статистики.

Специфічні методи чисельної характеристики явищ. Основні етапи (стадії) статистичного дослідження: 1) статистичне спостереження; 2) зведення і групування статистичних даних; 3) опрацювання статистичних показників, отриманих при зведенні, і аналіз результатів для одержання обґрунтованих висновків щодо стану досліджуваного явища і закономірностей його розвитку.

Особливості статистичної методології.

Тема 2. Теорія статистичного спостереження

Поняття про статистичне спостереження і його місце в комплексі статистичного дослідження. Зростання ролі інформаційної бази з розвитком ринкових відносин, що формується в результаті статистичного спостереження. Сучасні джерела та носії статистичної інформації, особливості їх використання. Вимоги, що пред’являються до статистичних даних та статистичного спостереження.

Програмно-методологічні й організаційні питання статистичного спостереження. Програма статистичного спостереження і вимоги, що до неї пред’являються. Організаційний план і питання, що в ньому відбиваються. Формуляр статистичного спостереження і його обов’язкові елементи. Ціль статистичного спостереження. Об’єкт статистичного спостереження, одиниця сукупності, одиниця спостереження. Поняття статистичної ознаки. Кількісні ознаки. Якісні ознаки: альтернативні, з упорядкованими станами, з неупорядкованими станами. Загальні правила, на підставі яких уточнюють і формують ознаки одиниці спостереження. Термін (період) і критичний момент

статистичного спостереження. Організаційні форми статистичного спостереження. Статистична звітність і спеціально-організовані статистичні обстеження (переписи, обліки, опитування). Види спостережень за ступенем охоплення первинної сукупності та часом реєстрації фактів. Способи спостереження. Моніторинг соціально-економічних явищ.

Точність статистичного спостереження. Помилки спостереження: реєстрації, репрезентативності. Випадкові й систематичні помилки реєстрації та репрезентативності. Заходи, що сприяють підвищенню точності статистичного спостереження.

Тема 3. Зведення й групування статистичних матеріалів

Поняття про статистичне зведення. Види та аналітичні функції статистичних групувань. Структурні, типологічні, аналітичні групування. Ряд розподілу як основа групувань. Види рядів розподілу. Принципи формування груп. Інтервали групувань. Способи перегрупування даних (вторинні групування).

Статистична таблиця, її підмет і присудок. Характеристика простих, групових та комбінаційних таблиць, що вибираються в залежності від цілі їх побудови. Правила складання таблиць.

Тема 4. Графічний метод

Поняття про статистичні графіки. Аналітичне значення статистичних графіків. Значення графіків в узагальненні статистичної інформації. Основні елементи статистичного графіку: графічний образ, поле графіку, масштабні орієнтири, експлікація графіку.

Класифікація статистичних графіків за способом побудови, за формою графічних образів, за характером завдань, що вирішуються. Розподіл графіків за способом побудови: діаграми та статистичні карти. Діаграми порівняння, динаміки та структурні діаграми. Основні види графіків, що застосовуються в економічно-статистичному аналізі. Фонові та крапкові картограми, картодіаграми.

Тема 5. Теорія статистичних показників

Поняття про статистичний показник. Система статистичних показників. Функції системи статистичних показників. Статистичні показники, подані абсолютними, відносними й середніми величинами. Прості й складні абсолютні величини. Одиниці виміру: натуральні, умовно-натуральні й вартісні.

Відносні статистичні величини, їх види за аналітичною функцією. Форми вираження відносних величин. Особливості розрахунку відносних величин.

Характеристика середньої величини в статистиці. Застосування методу середніх величин у статистичних дослідженнях. Загальна середня та групова середня величина. Функціональна та порядкова (позиційна) середня величина. Умови застосування різних видів середніх величин: середньої арифметичної, середньої гармонійної, середньої геометричної, середньої квадратичної. Мажоритарність середніх величин. Основні види позиційних (порядкових)

середніх: мода та медіана. Порядкові характеристики розподілу: квартилі, квинтилі, децилі, перцентилі. Їх роль в аналізі закономірностей розподілу.

Тема 6. Аналіз рядів розподілу

Групи факторів, що формують рівень ознаки в досліджуваній сукупності одиниць та обумовлюють наявність розходжень у величині ознаки в окремих одиницях. Поняття про варіацію ознаки. Значення показників варіації ознаки.

Ряди розподілу, сформовані в результаті статистичного групування. Дискретні ряди розподілу. Інтервальні варіаційні ряди розподілу з рівними й нерівними інтервалами. Частота, накопичена частота та частість. Характеристика дискретних рядів за допомогою полігона. Характеристика інтервальних рядів за допомогою гістограми. Застосування узагальнюючих показників варіаційного ряду для аналізу й порівняльної характеристики різних рядів розподілу: показники центру розподілу (центру групування), показники ступеня варіації, показники форми розподілу. Криві розподілу з різними центрами групування й із різною варіацією ознаки.

Абсолютні й відносні характеристики варіації: розмах, середнє лінійне відхилення, дисперсія, середнє квадратичне відхилення, коефіцієнт варіації.

Види та взаємозв'язок дисперсій. Правило декомпозиції (розкладання) дисперсій як основа дисперсійного аналізу. Порядок визначення внутрішньогрупової, міжгрупової й загальної дисперсії в групованій сукупності, що розділена на групи по факторній ознаці. Кореляційні відношення.

Варіація якісних ознак.

Розділ 2. Система статистичних методів

Тема 7. Вибіркове спостереження

Визначення вибіркового спостереження. Вибіркова сукупність. Характеристика етапів вибіркового спостереження. Основні способи формування вибірових сукупностей, що забезпечують репрезентативність вибірових оцінок: систематична, стратифікована й серійна вибірки; багатоступенева й багатофазна вибірки. Велика й мала вибірка. Визначення граничної помилки при проведенні великої й малої вибірок. Визначення мінімально достатнього обсягу вибірки.

Проста випадкова вибірка: повторна й безповторна. Визначення середньої квадратичної помилки простої випадкової повторної й безповторної вибірки. Довірчий інтервал і довірча ймовірність. Визначення граничної помилки вибірки для простої випадкової повторної й безповторної вибірки. Наближені способи оцінки генеральної дисперсії.

Тема 8. Індеси та їх використання в економіко-статистичних дослідженнях

Поняття про економічні індеси. Основні задачі, які вирішуються за допомогою індесів: вимірювання складних явищ за часом, вплив окремих

факторів на динаміку складного явища, порівняння з минулим періодом, з іншою територією, з нормативами, планами, прогнозами.

Типи ознак, за якими класифікуються індекси: характер об'єктів, що вивчаються, ступені охоплення елементів сукупності, методи розрахунку загальних індексів.

Розподіл індексів за кількісними та якісними ознаками. Термінологія та символіка індексного методу. Індивідуальні індекси. Загальний індекс. Агрегатна форма індексу. Індексний метод аналізу чинників динаміки. Побудова взаємозалежних індексів на прикладі індексів цін фізичного об'єму продукції і індексу вартості (або товарообігу). Визначення за допомогою індексної системи впливу окремих факторів на формування рівня результативного показника.

Визначення ступеня впливу двох факторів – змін значень показника й змін структури явища – на загальну динаміку середньої. Індекс змінного складу, індекс фіксованого складу й індекс структурних зрушень.

Тема 9. Статистична перевірка гіпотез

Поняття про статистичну гіпотезу. Гіпотези прості та складні, параметричні та непараметричні. Статистичний критерій Основний принцип перевірки гіпотези. Помилки першого та другого роду. Потужність критерію. Критична область, область припустимих значень, границі критичної області. Перевірка гіпотез щодо параметрів розподілу – середньої й частки. Двовибіркові критерії Ст'юдента. Роль дисперсійного критерію в аналізі взаємозв'язків. Перевірка гіпотез про закон розподілу, критерії узгодження емпіричного й теоретичного розподілу.

Тема 10. Аналіз рядів динаміки

Поняття про ряди динаміки. Види рядів динаміки. Моментні та інтервальні ряди. Основні правила побудови рядів динаміки. Порівнянність рівнів ряду: у територіальному розрізі, за часом. Методологічні принципи аналізу динамічних рядів. Єдина методологія розрахунку рівнів ряду динаміки. Показники аналізу рядів динаміки. Абсолютний приріст та абсолютне значення одного проценту приросту. Темпи росту та темпи приросту. Середній рівень ряду. Середній темп росту та приросту. Порівняння рядів динаміки.

Методи виявлення основної тенденції зміни рівнів ряду динаміки. Метод укрупнення інтервалів. Метод ковзної середньої. Аналітичне вирівнювання рядів динаміки. Тренд ряду. Метод найменших квадратів. Методи вивчення сезонних коливань. Метод абсолютних різниць. Метод відносних різниць. Визначення індексів сезонності. Комплексний аналіз взаємопов'язаних рядів. Екстраполяція рядів динаміки та прогнозування. Оцінювання точності прогнозів.

Тема 11. Статистичне вивчення взаємозв'язків між кількісними ознаками

Суть та види взаємозв'язків. Актуальність вивчення статистичних закономірностей. Класифікація зв'язків між явищами і їхніми ознаками за

ступенем тісноти зв'язків, напрямку й аналітичному вираженню. Функціональні (жорстко детерміновані) і статистичні (стохастично детерміновані) зв'язки. Модель стохастичного зв'язку. Кореляційний зв'язок. Прямі й зворотні зв'язки. Прямолінійні й криволінійні зв'язки. Однофакторні й багатфакторні зв'язки.

Найпростіші методи вивчення статистичних зв'язків. Метод зіставлення двох рядів. Метод аналітичних групувань.

Таблиця спряженості як інформаційна база вимірювання стохастичного зв'язку. Особливості аналізу таблиць спряженості, коефіцієнти взаємної спряженості, умови їх використання.

Тема 12. Статистичне вивчення взаємозв'язків між якісними ознаками

Категоризовані ознаки. Двохвходові таблиці спряженості. Таблиця “чотирьох полів”. Розрахунок Теоретичних частот (частостей). Показники щільності зв'язку між двома ознаками. Коефіцієнти асоціації та контингенції. Коефіцієнти взаємної спряженості Пірсона та Чупрова. Поняття про рангову кореляцію. Рангові коефіцієнти Фехнера, Спірмена й Кендала. Коефіцієнт конкордації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Єріна А. М. Статистика : підручник. К. : Знання, 2009. 484 с.
2. Статистика: інформаційний ресурс системи електронного (дистанційного) навчання / Корепанов О.С., Корепанов Г.С., Чала Т.Г., Приданникова Ю.Є., Митрофанова Л.В. URL : <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=313>
3. Статистика : методичні вказівки до виконання розрахунково-графічного завдання / Т. Г. Чала, Г. С. Корепанов, О. С. Корепанов та ін. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 120 с.
4. Статистика : навч.-метод. посібн. / О. С. Корепанов, В.М. Соболев, Т. Г. Чала. Х. : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2014. 151 с.
5. Introduction to Statistics. David M. Lane. Online Edition. URL: <http://onlinestatbook.com/>.

Допоміжна література

1. Data Analysis and Business Modeling: Microsoft Excel 2013 / Wayne L. Winston / 2017 Microsoft. Офіц. веб-сайт. URL: <https://www.microsoftpressstore.com/store/microsoft-excel-2013-data-analysis-and-business-modeling-9780735669130> .
2. Memobust Handbook on Methodology of Modern Business Statistics: Sample Selection / Collaboration in Research and Methodology for Official Statistics,

Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/cros/system/files/Sample%20Selection-01-T-Main%20Module%20v1.0_1.pdf.

3. Sampling in Quantitative and Qualitative Research – A practical how to / Grand Canyon University, Center for Innovation in Research and Teaching. URL: https://cirt.gcu.edu/research/developmentresources/research_ready/quantresearch/sample_meth.

4. Sukumar Arun. Applied Business Analysis / Arun Sukumar. Lucian Tipi ; Jayne Revill, 2016.

III. ПРОГРАМА КУРСУ «ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА»

Тема 1. Теоретико - методологічні основи економічної статистики

Поняття про економічну статистику. Об'єкт і предмет вивчення економічної статистики. Теоретичні основи економічної статистики. Зв'язок економічної статистики з іншими розділами статистики.

Системний підхід економічної статистики до вивчення явищ. Визначення статистичних показників, що входять у систему показників, яка охоплює основні види соціально-економічної діяльності й аспекти соціально-економічного процесу. Вимоги до системи показників економічної статистики. Ієрархічна структура системи показників економічної статистики.

Економічні та соціальні класифікації. Організація економічної статистики. Характеристика основних функцій економічної статистики. Головні задачі економічної статистики в умовах ринкової економіки: систематичний опис і аналіз основних соціально-економічних явищ і процесів, надання повної і достовірної інформації, використання налагодженої системи збору первинних даних.

Тема 2. Статистика демографічних процесів

Населення як об'єкт статистичного вивчення. Завдання статистики населення. Джерела інформації про населення: перепис населення.

Основні категорії населення. Групування населення за ознаками: статтю, віком, соціальною та національною належністю.

Статистичне вивчення природного руху населення: абсолютні та відносні показники народжуваності, смертності та природного приросту. Показники одруження та розлучень.

Поняття міграції населення. Статистичні показники механічного руху населення.

Поточні та перспективні розрахунки чисельності населення

Тема 3. Статистика ринку праці

Завдання статистичного вивчення ринку праці.

Поняття економічно активного населення і аналіз рівня і динаміки безробіття. Коефіцієнти економічної активності населення. Коефіцієнт

зайнятості населення. Коефіцієнт безробіття. Економічно неактивне населення. Джерела інформації про зайнятість населення.

Класифікація населення за статусом зайнятості.

Основні задачі статистики трудових ресурсів на сучасному етапі. Поняття і склад трудових ресурсів. Баланс трудових ресурсів.

Статистика трудових конфліктів.

Тема 4. Статистика національного багатства

Поняття національного багатства: загальна концепція та визначення. Завдання статистики національного багатства (НБ). Класифікації та групування, які використовуються при вивченні національного багатства в СНР. Види оцінки національного багатства. Джерела статистики про національне багатство.

Баланс активів і пасивів на початок (кінець) періоду. Зміна вартості активів за період.

Тема 5. Статистика основного капіталу

Статистика основно капіталу (основних засобів). Типова класифікація матеріальних основних засобів. Облік вартості матеріальних основних засобів: повна початкова вартість основних засобів, повна відновлена вартість, залишкова вартість, відновлена вартість за відрахуванням зносу, амортизаційні відрахування.

Схема балансу основних засобів. Коефіцієнти відновлення і вибуття основних засобів, коефіцієнти зносу і придатності, коефіцієнт інтенсивності відновлення основних фондів. Середньорічний розмір основних засобів. Фондовіддача і фондоемність. Показник фондоозброєності.

Тема 6. Статистика оборотних активів

Поняття та статистичне вивчення оборотних активів підприємства, їх класифікація.

Основні завдання статистики оборотних активів (коштів).

Структура оборотних засобів. Кругообіг оборотних засобів. Показники ефективності використання оборотних засобів, методи їх обчислення: коефіцієнт оборотності (число оборотів за період), середня тривалість одного обороту; коефіцієнт закріплення (завантаження) оборотних активів.

Абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Економічна статистика. Підручник. / Мармоза А.Т. К.: ЦУЛ 2017 600 с.
3. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. — Ч. 1. Макроекономічна статистика / за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. К. : КНЕУ, 2013. 325 с.

4. Економічна статистика : навч. посібн. / О. С. Корепанов, Ю. О. Лазебник, О. Ю. Назарова та ін. за ред. В. М. Соболева./ ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Х. : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. 388 с.
5. Соціально-економічна статистика: Навч.посібник. / Рощик І.А. Рівне: НУБГП, 2010. 338 с.
6. Principles of Statistics. Dr. S.M. Shukla and Dr. S.P. Sahai. URL : <https://sahityabhawanpublications.com/product/principles-statistics-book-bcom-mp-universities-2>
7. Statistics: An Introduction Using R.Michael J. Crawley (2014). John Wiley & Sons Inc., 354 p.
8. Statistical office of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/home>

IV. ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ»

Тема 1. Теоретичні основи вивчення підприємницької діяльності

Видатні бізнесмени світу та історія їх успіху. Еволюція відносин власності та новітні форми власності.

Суть, предмет і мета вивчення курсу «Основи підприємництва».

Подібність та відмінність бізнесу та підприємництва. Види бізнесу, підприємництво як різновид бізнесу. Найперспективніші сфери підприємницької діяльності. Власність, її суб'єкти та об'єкти, відносини власності, право власність.

Економічна свобода, або свобода підприємництва.

Свобода підприємництва зазвичай не має тотального характеру. Підприємці діють відповідно до законів і приписів, які з'ясовують все: від охорони здоров'я, охорони праці та навколишнього середовища, мінімальної заробітної плати до форми фінансових звітів. Але не до всіх напрямків підприємництва існує вільний доступ.

Важливою якісною рисою будь-якого сучасного підприємця є здатність гнучке реагування на зміну обставин.

Рушійні сили підприємництва – це необхідність задовольняти як особисті, так і потреби суспільства з метою отримання прибутку.

Тема 2. Основні функції підприємництва. Суб'єкти та основні форми підприємницької діяльності

Підприємство як самостійний суб'єкт господарювання. Господарська діяльність.

Основне завдання функціонування підприємства – це забезпечення потреб суспільства товарами (послугами) відповідного асортименту й належної якості. Суб'єкти підприємницької діяльності.

Види та організаційні форми підприємств (за формами власності) в Україні. Види та організаційні форми підприємств (за способом утворення (заснування) та формування статутного фонду).

Принципи організації підприємницької діяльності. Функції підприємництва.

Ознаки щодо створення та функціонування малих підприємств, які встановлюються відповідно до законодавства України.

Основна функція підприємництва – створення матеріальних благ і прибутку. Розрахунки прибутку, рентабельності виробництва продукції та комерційного розрахунку.

Мета комерційного розрахунку – внаслідок раціонального й економного використання матеріально-сировинних, трудових ресурсів виробництва та конкурентоспроможної продукції забезпечити підприємству самоокупність, прибутковість і самофінансування.

Тема 3. Організація, заснування, функціонування і регулювання підприємницької діяльності в Україні

Загальні умови створення підприємства. Рішення про створення підприємств. Умови, при яких підприємство набуває прав юридичної особи.

Статутний фонд. Його значення для підприємства при формуванні власних основних та оборотних засобів. Розміри статутного фонду. Застосування статутного фонду характеризується через визначення показників використання основних виробничих засобів й оборотних коштів (коефіцієнт оборотності і терміну тривалості одного обороту).

Державна реєстрація підприємства. Документи, які подаються для державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності. Строки державної реєстрації суб'єктів підприємництва за наявності всіх необхідних документів за заявочним принципом. Відкриття або закриття рахунків у банках суб'єктів підприємництва. Порядок скасування державної реєстрації.

Статут підприємства, його затвердження. Зміст статуту підприємства.

Суть відповідальності суб'єктів підприємництва. Обов'язки підприємства. Припинення діяльності підприємства.

Тема 4. Економічні основи підприємництва

Економічна діяльність підприємства. Види економічних показників діяльності підприємства. Система економічних показників діяльності підприємства.

Найважливіші фактори, які визначають реалізацію стратегії максимізації прибутку – це витрати підприємства. Витрати виробництва та витрати обігу. Собівартість продукції та виробничі витрати, що включаються до її складу. Категорії собівартості продукції. Зовнішні витрати (явні) – витрати підприємства на придбання у зовнішніх постачальників необхідних ресурсів; внутрішні витрати (неявні) – витрати, які пов'язані з втраченими можливостями найкращого використання ресурсів підприємства.

Поняття основних засобів (основного капіталу). Класифікація груп основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання (амортизації). Методи нарахування амортизації основних засобів.

Поняття оборотних коштів (оборотних активів). Склад матеріальних оборотних коштів (оборотних активів). Склад і структура оборотних коштів у виробництві.

Показники, що характеризують рух та стан *ОЗ*. Показники, що характеризують ефективність використання *ОЗ*.

Показники, що характеризують використання оборотних коштів *Об.З*.

Тема 5. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності

Бізнес-план – документ, який містить комплексне обґрунтування стратегії розвитку всіх сфер діяльності підприємства на основі поточного та перспективного планування такої діяльності. Строки, на які складається бізнес-план. Основні функції бізнес-плану. Принципи складання бізнес-плану.

Етапи щодо підготовки бізнес-плану.

Основні структурні елементи бізнес-плану:

- вступна частина, загальна характеристика підприємства,
- опис підприємницької діяльності (бізнесу),
- характеристика товару або послуги,
- виробничий план, план маркетингу,
- організаційний план, оцінка ризику и страхування,
- фінансовий план, юридичний план.

Тема 6. Кадри та оплата праці в підприємницькій діяльності

Персонал підприємства. Склад і структура кадрів на підприємстві. Поняття руху персоналу підприємства.

Обліковий склад робітників підприємства та розподіл облікової кількості працівників на ньому. Групування і класифікації працівників підприємства.

Середньооблікова кількість працівників. Показники руху персоналу підприємств.

Система підготовки кадрів та підвищення кваліфікації. Формування трудового колективу. Поняття трудового договору (контракту) і договору підряду.

Показники ресурсів робочого часу та їх використання. Баланс робочого часу.

Мотивація в бізнесі. Види стимулів до праці. Організація оплати праці в бізнесі. Принципи оплати праці. Форми і системи оплати праці працівників підприємства. Сутність безтарифної системи оплати праці.

Тема 7. Загальна характеристика міжнародного бізнесу

Сутність поняття «міжнародний бізнес». Форми міжнародної підприємницької діяльності.

Багатонаціональні компанії як ключова форма функціонування міжнародного бізнесу. Економічна природа багатонаціональних корпорацій. Цілі багатонаціональних корпорацій. Сучасні трансформації розвитку транснаціональних підприємств.

Види стратегій міжнародних компаній. Сутність стратегій та причини їх вибору. Вибір основних стратегій та їх еволюція. Групи еталонних стратегій розвитку міжнародного бізнесу. Організаційні аспекти розвитку міжнародних компаній. Сутність поняття «організаційна структура», її види у міжнародному бізнесі. Системи контролю і стимули в організації. Взаємозв'язок організаційної структури і системи контролю із стратегією міжнародної фірми.

Основні правові системи, їх характеристика. Внутрішньокраїнові закони, що впливають на стан міжнародного бізнесу. Способи розв'язування конфліктів у міжнародному бізнесі. Специфіка ринку інтелектуальної власності.

Стратегічні альянси: визначення, переваги, ризики, синергія. Типи стратегічних союзів. Організація діяльності стратегічних альянсів.

Умови конкуренції на світовому ринку як фактор і основа розвитку міжнародного бізнесу. Фінансова централізація, що посилюється. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного бізнесу в Україні

Тема 8. Процеси глобалізації та їх вплив на розвиток міжнародного бізнесу

Глобалізація (лат. globus – куля) – це процес зміщення у напрямку створення більш інтегрованої та взаємозалежної світової економіки.

Глобалізація та чинники її впливу на поведінку міжнародних компаній.

Природа, причини та особливості сучасного міжнародного інтеграційного процесу. Інтеграція економік країн у світове господарство як чинник економічного зростання. Інтернаціоналізація господарських відносин і глобалізація світової економіки. Концептуальні засади міжнародної економічної інтеграції. Форми, стадії та механізми міжнародної економічної інтеграції. Економічні наслідки міжнародної інтеграції, їх вплив на міжнародний бізнес. Інтеграційні альянси сучасного світового господарства. Теорії інтернаціоналізації бізнесу.

Глобалізація ринків та виробництва. Міжнародна кооперація і спеціалізація.

Україна в світових інтеграційних процесах. Західноєвропейський вектор інтеграції України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003, чинний з 01.01.2004 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Донець Л.І. Основи підприємництва. URL : http://p-for.com/book_101.html
3. Міжнародний бізнес. Підручник. / за ред. проф. В. А. Вергуна. К.: ВАДЕКС, 2014. 810 с.

4. Міжнародний бізнес. Навчальний посібник / О.М. Файчук, С.В. Сидоренко. К. : НУБіП України, 2016. 236 с.
5. Міжнародний бізнес та біржові ринки. Конспект лекцій / укладачі: Л.Ю. Сагер, Л.О. Сигида. Суми : Сумський державний університет, 2017. 110 с.
6. Основи організації бізнесу. Навчальний посібник / [Мельников А.М.](#) ЦУЛ, 2017. 200 с.
7. Основи підприємництва. Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
8. Ian McMaster Communication for International Business : The Secrets of Excellent Interpersonal Skills (2013). HarperCollins Publishers, 224 p.

V. ПРОГРАМА КУРСУ «СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ»

Тема 1. Поняття про систему національних рахунків.

Об'єкт і предмет національного рахівництва. Метод національного рахівництва. Історія виникнення й розвитку систем національного рахівництва. Етапи розвитку системи національних рахунків. Процес розширеного відтворення й системи макроекономічного рахівництва.

Тема 2. Основні визначення та концепції у системі національних рахунків.

Інституціональні одиниці. Резидентство інституціональної одиниці. Угрупування по інституціональних секторах. Основні концепції систем макроекономічного рахівництва. Ціни в системі національних рахунків. Поняття результатів економічної діяльності за міжнародною методологією.

Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків

Система національних рахунків та її склад. Схема національних рахунків. Поточні рахунки. Рахунок товарів та послуг. Рахунок виробництва. Рахунки доходів: рахунок утворення доходів, рахунок розподілу первинних доходів, рахунок вторинного розподілу доходів, рахунок перерозподілу доходу в натурі, рахунки використання доходу. Рахунки нагромадження: рахунок капіталу, фінансовий рахунок.

Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки

Показники виробництва продуктів і послуг. Показники утворення й розподілу доходів. Показники нагромадження й кінцевого використання доходів. Взаємозв'язок між основними показниками СНР.

Тема 5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту

ВВП – центральний показник системи національних рахунків, що характеризує кінцевий результат виробничої діяльності країни. Виробничий

метод розрахунку ВВП. Розподільний метод розрахунку ВВП. Метод кінцевого використання. Індекс фізичного обсягу ВВП як індикатор розвитку економіки.

Тема 6. Визначення та класифікація активів у СНР.

Загальна концепція національного багатства. Визначення та класифікація активів в СНР. Основні принципи концепції національного багатства. Міжнародний досвід існуючих підходів до виміру показників національного багатства.

Тема 7. Баланси активів і пасивів

Поняття й економічне значення балансу активів і пасивів. Статистичний аналіз балансу активів і пасивів. Особливості побудови балансу активів і пасивів в Україні

Тема 8. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг

Сутність методу «витрати – випуск» у викладі В.В. Леонт'єва. Таблиці «витрати – випуск» у СНР України. Планування випуску на рівні галузей. Лінійні моделі економіки. Модель Леонт'єва «витрати – випуск».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Економічна статистика : навч. посібник / В. М. Соболев, Т. Г. Чала, О. С. Корепанов та ін. ; за ред. В. М. Соболева. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 388 с.
2. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. К. : КНЕУ, 2013. 325 с.
3. Лазебник Ю. О. Методичні вказівки до вивчення курсу «Система національних рахунків» / Ю. О. Лазебник, Т. Г. Чала. Х.: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2017. 68 с.
4. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року. Київ. 2013. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Особливості 6-го видання Керівництва з платіжного балансу і міжнародної інвестиційної позиції (КПБ6). URL : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18799014>
6. Система национальных счетов, 2008. Нью-Йорк, 2012. URL : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA 2008 Russian.pdf>.
7. Balance of Payments and International Investment Position Manual, Sixth Edition (BPM6) / International Monetary Fund, 2011. URL : <https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/bop/2007/bopman6r.pdf>.
8. Coordinated Direct Investment Survey Guide – 2015. Pre-Publication Draft / IMF, 2015. URL : <https://www.imf.org/external/np/sta/pdf/cdisguide.pdf>.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Кожен варіант завдання комплексного атестаційного екзамену за фахом складається з двох частин:

- 1) теоретичне завдання, яке включає 14 тестів;
- 2) два розрахунково-аналітичних завдання.

Кожен тест теоретичного завдання – закритої форми з одиничним або множинним вибором (одна або декілька правильних відповідей).

Кожен тест теоретичного завдання оцінюється наступним чином:

- 1) повна вірна відповідь – 5 балів
- 2) повністю невірна відповідь
(відповідь дано невірно або
не відмічено відповідей по тесту) – 0 балів

Кожне розрахунково-аналітичне завдання містить одну вірну відповідь, яка оцінюється в 15 балів.

Максимальна можлива сумарна кількість набраних балів за виконання теоретичних і розрахунково-аналітичних завдань складає 100 балів. далі за чотирирівневою шкалою:

Сума балів	Оцінка за чотирирівневою шкалою оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно